

ביקור בקברות אבותינו בפולין

ביקור בקברו של צבי הירש דנציגר בוורשה

ביקרנו בפולין כמה ימים אחרי פסח 2023. התאריך נקבע כך שנוכל לעלות לקבר ביום השנה ה-200 לפטירתו של צבי הירש.

השהות בפולין די נוחה, נסיעות בתחבורה ציבורית נוחה מאד אם משתמשים בגוגל מפות. מעל גיל ששים הנסיעה בעיר חינם, ונסיעות בינעירוניות בהנחה גדולה.

הקבר נמצא בבית הקברות הגדול אוקופובה¹ בוורשה. פתוח א-ה 10-17.

כדי להגיע לבית הקברות אוקופובה צריך להגיע לתחנה שנקראת בית הקברות היהודי - Cmentarz Zydowski, באוטובוס או חשמלית. חשמליות מספר 1, 22, 27, 28 מגיעות לשם. רואים שער ברזל גדול ובו שער קטן להולכי רגל. נכנסים ומיד מצד שמאל יש בניין, ניגשים לחלון קטן ומשלמים דמי כניסה של 20 זלוטי, בערך 20 שקל. כל מי שאחד מאבותיו קבור בבית הקברות הזה פטור מתשלום, אבל אפשר לשלם בתור תרומה. (הם אוספים תרומות כל הזמן לשיפוצים.)

ממשיכים ישר עוד כ-10 מטר ומגיעים לשביל רחב מאד שממשיך ימינה למרחק גדול ושמאלה נקטע אחרי כ-10 מטר. פונים ימינה והולכים כ-10 מטר ורואים מצד שמאל התחלה של שביל צר:

1. תחילת השביל הצר, שימו לב למצבת האבן השחורה שניראית כמו עמוד.

Okopowa Cemetarry, Okopowa St. 49/51, Warszawa, Sector 1A, Row 1 Number 51
(from GRI: Sector 1I, Rishum 49, Mazeva 56, rishum 49/111)

פונים שמאלה לשביל הזה לכוון האדם שבצילום נראה הולך לקראתנו. הולכים בשביל כ-80 מטר. מצד שמאל של השביל רואים מבנה מונומנטלי מצופה גרניט אדומה בחלקו הנמוך ומעל הגרניט עמודי בטון חשוף. בצד הרחוק של המבנה יש מצבה ענקית מסוגנת.

2. מבנה זכרון מצופה גרניט

בשנים 1938-9 בנתה הקהילה היהודית את המבנה כדי לזכרון ליהודים שנפלו במלחמות הקודמות – ממלחמות נפולאון עד מלחמת העולם הראשונה? מצבות שהיו בשטח הונחו אופקית על העפר. פלישת הנאצים לפולין בספטמבר 1939 קטעה את העבודה ויד הזיכרון נשארה מאז ועד 2019 ללא שינוי. ב-2019 הבנייה הושלמה על פי התכנון המקורי, רוב המצבות הוצאו מהמקום אבל שתיים הושארו.

אם נראה שהמבנה ניבנה על קברים, אכן נכון. אם תלכו לאזורים אחרים בבית הקברות תראו שטח אדמה יותר גבוה, זה לא גבעה אלא אדמה שהובאה לכסות את הקברים ומעל הקברים הקיימים נחפרו קברים חדשים.

לפני המיבנה הזה פונים שמאלה והולכים לאורך קיר הגרניט. ההליכה די קשה ואין שביל.

2 https://pl.wikipedia.org/wiki/Mauzoleum_%C5%BByd%C3%B3w_Bojownik%C3%B3w_o_Niepodleg%C5%82o%C5%9B%C4%87_Polski_w_Warszawie

3. הקבר בין המבנה האדום וגדר בית הקברות

צריך להגיע לחיבור של קיר הגרניט האדומה וקיר הלבנים של בית הקברות. בתמונה שלמעלה כבר ניתן בקושי לראות את הגדר ברזל של הקבר. בסוף קיר הגרניט פונים ימינה ורואים את הקבר:

4. קברו של רבי צבי הרש דנציגר כיום

הקבר נמצא בין הגב של מבנה הזיכרון הגדול שנראה כאן מימין (הגב לא מצופה בגרניט) לבין קיר בית הקברות משמאל. מקום הקבר נעלם לאחר מילחמת העולם השנייה כי רוב אלו שהכירו את המקום נירצחו על ידי הנאצים והשאר עזבו את פולין. את הגדר הקימו חסידי אלכסנדר לאחר שמקום הקבר ניתגלה מחדש.

יש הבדל בשימור של המצבה לעומת המצבות השכנות. המצבה שופצה 100-150 שנה לאחר הפטירה, וכנראה ששני העמודים בצדדים והקשת מלמעלה הוספו, ועל הקשת כתוב שם המשפך. היות שהאבן לא קשה במיוחד האותיות די נמחקו, ונראה שבשיפוץ האותיות על המצבה סותתו מחדש. יום הפטירה סותת כ-יום ג', כ"ז בניסן. הבעייה שכ"ז נראה יותר כ-כ"ו, ותמיד יש את הבעיה של לפני שקיעה או אחרי שקיעה. כשהשגנו עותק של רישום הפטירה, ביקשנו מדובר פולנית שיתרגם. הוא תירגם 8 באפריל 1823, שזה יום ג', כ"ז בניסן. אבל כשהגיע תרגום של מתרגמת מקצועית, היא כתבה שהרישום נעשה ב-8 לאפריל, אבל הרישום מדווח על פטירה שקרתה ב-6 לאפריל. היא גם ציינה שרישום תאריך הפטירה נכתב בשורה 9 של המיסמך ומכאן הטעות. על המיסמך חתומים בפולנית שני חתנים של המנוח, והם נוכחו במעמד הכתיבה. מכאן שרישום הפטירה מאד אמין.

על המצבה כתוב "ביתו פתוח לאביונים", "פדה שבויים" – כלומר מימין חילוץ יהודים שנאסרו ע"י הרשויות בגלל עלילות, "ח יתומות" כלומר חיתן יתומות ושילם את דמי הנדוניה שלהן ודמי קיום לזוג לכמה שנים. כתוב גם "נפטר בשם טוב" – כלומר היה צדיק בכל מעשיו כלפי אנשים אחרים.

השער לא נעול ואפשר להיכנס ולהניח אבן. הקופסה מיועדת לנרות נשמה שלא יכבו בגלל הרוח.

6. העלייה לקבר

דיברנו עם מנהל בית הקברות, בחור צעיר בשם וויטולד וול'ושינסקי שעזר למצוא את הקבר. אם רוצים ליצור קשר מראש:

opkowa@gewish.waw.pl או 48-504-905-464+

למחרת נסעתי לעיירה לוביטש, שבה גרו אבותינו מבערך 1800 עד מילחמת העולם השניה. ראו בהמשך.

ביקור בלוביטש ובבית הקברות

לוביטש³ הינה עיירה קטנה במרכז פולין, כשעה וחצי עד שעתיים נסיעה ברכבת מערבה מוורשה, תלוי במסלול ובמספר התחנות. אם אתם קונים כרטיס לרכבת, כדאי לשאול שלש פעמים מאיזה רציף בדיוק ומאיזה קטע ברציף – התחנה בוורשה ארוכה והרכבת עוצרת בשליש של הרציף, וצריך לדעת היכן לחכות כי הרכבת עוצרת לדקה או שתיים. על הכרטיס כתוב גם מה מיספר הקרון, מיספר שורה ואות למושב.

על פי גוגל מפות, בית הקברות היהודי בעיירה סגור תמיד. על כן כשהגעתי לעיירה הלכתי מייד לבית העיריה, מרחק של רבע שעה הליכה מתחנת הרכבת. שאלתי שם אם אפשר לבקר בבית הקברות היהודי. לקחו אותי לבחור צעיר דובר אנגלית, ששאל מה רצוני, ומיד לקח אותי לראש העיר. ראש העיר יצא משיבה, לחץ את ידי, ונתן מפתח לדובר האנגלית. דרך דובר האנגלית ראש העיר שאל לאיזה מישפחה אבותי שייכים, אמרתי סוחצ'בסקי, לא הכיר.

7. הצעיר דובר האנגלית בפתח בית העיריה

הצעיר קרא לצעיר נוסף, ואמרו לי לבוא אתם. יצאנו למגרש החנייה, והם שאלו אותי איך ברצוני להגיע לבית הקברות, מרחק של כ-5 קילומטר. אמרתי אוטובוס או מוניית ואם לא אמצא תחבורה, אלך ברגל. לא ענו. עד שאנחנו הולכים לכוון הכביש עברנו ליד כמה מכונות חונות, פתחו דלת ואמרו לי להכנס, ואז הסיעו אותי לבית הקברות. השער אכן היה נעול והם פתחו עבורי:

<https://en.wikipedia.org/wiki/%C5%81owicz> 3

8. שער בית הקברות

השניים הסבירו לי שלפני 20 שנה בית הקברות שופץ לאחר שנהרס על ידי הנאצים. מצבת זיכרון הוצבה על ידי המשפצים:

9. מצבת זיכרון

המשפצים אספו מצבות שהנאצים השתמשו בהן לחיזוק הגדות של נהר שעובר ליד העיר נגד סחיפת עפר, החזירו אותן לבית הקברות וסידרו את המצבות בשורות:

10. המצבות המשופצות

כמובן שמיקום המצבות אקראי.

שימו לב שבצד ימין מאחור יש מעין מדרגה והאדמה נהיית יותר גבוהה בכשני מטר, כנראה תוספת אדמה לקומה שניה של קברים.

בכמה מקומות יש מצבות מישפחתיות בנויות מקיר אבן עם לוחות שיש מגולפים. חלק מלוחות השיש הוצאו מהקיר, וחלק נישברו בנסיון להוציאן. הנה דוגמה למצבה כזו:

11. מצבה משפחתית

לא ברור למה הוקמו המצבות האלו, ייתכן כמזכרת כאשר קברים כוסו באדמה לצורך בניית הקומה השנייה של בית הקברות.

12. מצבה של אהרן בן אלעזר מרגולין

אם תדפדפו ברשימת צאצאי חיים סוחצבסקי, תמצאו בעמוד 7 כי - Mordechai Zeev MARGOLIS מרדכי זאב מרגוליס התחתן עם מיכלה סוחצבסקי. בניגוד למקובל שזוג צעיר גר בעיירה שבה גדלה האשה, הם עברו לעיירה קולביאל ושם נולדו ילדיהם – כנראה ענייני עבודה. הבעל היה מבוגר ב-13 שנים מהאישה, כנראה נישואין שניים שלו, וכנראה היה כבר מבוסס בעיירה קולביאל. הבנים השני והשלישי שלהם שינו את שמם ל-רוזנטל, כנראה כדי להימלט מהשרות בצבא הצאר. הבן השלישי שלהם, שלמה גבריאל מרגלית-רוזנטל הוא שכתב את הספר עם סיפור הברכה שנתן רבי רבי שמחה בונים לחיים סוחצבסקי. אם תקראו את האות

הראשונה שבכל שורה שכתובה במצבה שלמעלה, תקבלו "אהרן בן אלעזר מרגוליס". המצבה כנראה שופצה לאחר מלחמת העולם השנייה, על פי הבטון הירוק שמחבר את המצבה לאבן האופקית.

לאחר שאמרתי קדיש בבית הקברות, לקחו אותי שני הצעירים ליד זיכרון ליהודים ושבוים רוסיים שניספו במחנות עבודת כפייה נאציים:

13. יד זיכרון לזכר יהודים ושבוים רוסיים שניספו במחנות עבודת כפייה נאציים

כנראה מדובר במחנות בסביבת העיריה. משם החזירו אותי השניים לבית העיריה.

ברחוב הראשי שבו שוכן בניין העיריה, יש כמה חנויות, מיסעדות ובית קפה. נשארתי שם קצת והלכתי לתחנת הרכבת. קניתי כרטיס לוורשה, והלכתי לרציפים. ואז גיליתי שיש שני רציפים שביניהם כמה דקות הליכה, היו כמה אנשים, ואף אחד לא ידע לאיזה רציף תגיע הרכבת. אחד קל רגליים רץ למשרד שהיה בצריף בצד הרחוק מהעיריה, בירר היכן תעצור הרכבת, וחזר עם הבשורה.

קיבלתי בעיריה גם שתי חוברות על על יהודי לוביטש. שתי החוברות כתובות פולנית, מיועדות כנראה לשימוש פנימי לחינוך תושבי העיריה, כי אין תרגום לשפות אחרות.